

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Зміст

ПРИВІТАННЯ ГОЛОВИ ВЧЕНОЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ», АКАДЕМІКА С. В. КІВАЛОВА	16
---	----

СЕКЦІЯ 12. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА СІМЕЙНОГО ПРАВА

<i>Харитонов Євген Олегович</i> КАТЕГОРІЇ «ЦІННОСТІ», «ПРИВАТНІ ПРАВА» ТА «ІНТЕРЕСИ» У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	18
<i>Давидова Ірина Віталіївна</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	22
<i>Мінченко Раїса Миколаївна, Мінченко Дар'я Анатоліївна</i> ОБОВ'ЯЗКОВА СИЛА РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ.	24
<i>Некіт Катерина Георгіївна</i> СУЧАСНІ РЕГУЛЯТОРНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОЗНАК ЦИФРОВИХ АКТИВІВ.	28
<i>Сафончик Оксана Іванівна</i> ОКРЕМІ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИПИНЕННЯ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.	31
<i>Чанишева Аліна Рашидівна</i> МІСЦЕ АКЦЕСОРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ СПЛАТИ НЕУСТОЙКИ В СТРУКТУРІ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНИХ ВІДНОСИН	33
<i>Адамова Олена Семенівна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ДОГОВОРІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ...	36
<i>Бабич Ірина Григорівна</i> ФОРМУВАННЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.	39
<i>Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна</i> ОЗНАКИ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ	42
<i>Глиняна Катерина Михайлівна</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ.	44
<i>Завальнюк Сергій Володимирович</i> КВАЛІФІКОВАНІ ДЕФЕКТИ ЯК ВИД ПРОГАЛИН У ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ.	47
<i>Зубар Володимир Михайлович</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВУ ПРИРОДУ ВЕДЕННЯ ЧУЖИХ СПРАВ БЕЗ ДОРУЧЕННЯ.	48
<i>Калітенко Оксана Михайлівна</i> ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СПАДКОВОГО ПРАВА: НОВІ ОБ'ЄКТИ ТА МОДЕЛІ ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ	51
<i>Кривенко Юлія Василівна</i> ДО ПИТАННЯ ПРАВ КРЕДИТОРІВ У СПАДКОВИХ ВІДНОСИНАХ	53
<i>Матійко Микола Володимирович</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕГУЛЯТИВНОЇ ФУНКЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ.	55
<i>Омельчук Олександр Сергійович</i> ЕМОЦІЙНІ ФЕЙКИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРИЯТЯГНЕННЯ ДО ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.	59
<i>Orzikh Yurii Hennadiiovych</i> REFLECTIONS ON THE EXPERIENCE OF TRANSLATING UKRAINIAN LEGAL TERMINOLOGY INTO ENGLISH: IN SEARCH OF A COMMON DENOMINATOR	62

СЕКЦІЯ 12.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА СІМЕЙНОГО ПРАВА

Керівник секції: професор кафедри цивільного права, доктор юридичних наук,
професор Сафончик Оксана Іванівна
Секретар секції: асистент кафедри цивільного права Оскілко Олексій Олегович

Харитонов Євген Олегович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри цивільного права, доктор юридичних наук, професор*

КАТЕГОРІЇ «ЦІННОСТІ», «ПРИВАТНІ ПРАВА» ТА «ІНТЕРЕСИ» У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Ми живемо в добу, коли людство (у кожному разі, його умовна «західна цивілізація» – європейська, пост європейська та проєвропейська) у своєму розвитку фактично опинилось перед вибором між «цінностями» та «інтересами»: «ціннісними» та «інтересовими» домінантами розвитку суспільства.

У першому випадку саме цінності є критерієм виокремлення цивілізацій, обрання друзів і визначення ворогів, встановлення мети та цілей суспільного розвитку.

При цьому «цінності» розуміються як «... фундамент нашого життя, стійкі й базові переконання, яких ми дотримуємося й за якими діємо незалежно від обставин. Усе решта – рішення, які ми приймаємо, ... взаємини, які будуємо, – це лише відображення й розшифрування наших засадничих цінностей. ... Що більше ми знатимемо й розумітимемо власні цінності, то ясніше бачитимемо, що нам важливо, то впевненіше прийматимемо рішення, щоб цього досягти. Ми-симо знати власні цінності, щоб краще розуміти себе і свої мотиви. А ще маємо поважати цінності інших людей – щоб бачити світ їхніми очима і вибудовувати з ними стійкі й гармонійні взаємини.

Цінності – це сукупність нашого досвіду, особистих прагнень, родинного спадку і культурного коріння. Цінність впливає на те, як ми бачимо світ і що ми взагалі бачимо.» [1, с. 16-17] У другому випадку «цінності» поступаються «інтересам», котрі, власне, і визнаються рушійною силою поведінки людей, суспільства, а відтак – політики держави.

Мирослав Маринович, характеризуючи «цінності Заходу», зауважив, що «Захід видавався радянським політв'язням, антитезою до антицивілізації комуністичної «імперії Зла», а тому – цивілізацією, заснованою на цінностях і суспільній моралі. ...Сьогодні ж західний світ – це простір, де діють передусім

національні інтереси, які чомусь увіходять у щораз більший конфлікт зі згаданими принципами». Певною мірою втішає, що «подібні цикли – від пріоритетності цінностям до пріоритетності конфліктним інтересам – трапляються в історії людської цивілізації постійно [2].

Особливо помітно колізія «ціннісного» та «інтересового» підходів у міжнародних масштабах виявилась після інавгурації президента США Дональда Трампа. Однак не менше значення мають подібні колізії у «внутрішньому» житті суспільства і держави, де вони можуть супроводжуватися змінами у політиці, правотворчій діяльності тощо. Зокрема, вони мають місце у процесі адаптації українського законодавства до концептів права ЄС, при оновленні цивільного законодавства України тощо.

Тут варто згадати, що 28 лютого 2022 року Україна подала заявку на членство в ЄС. 17 червня 2022 року Європейська комісія офіційно рекомендувала надати Україні статусу кандидата в члени Європейського Союзу. Після того як на саміті лідерів 27 країн-членів ЄС Україна офіційно набула статусу кандидата в члени Європейського Союзу [3], почався новий етап євроінтеграції країни, на якому наша держава має виконати низку умов для повноцінного вступу до Союзу.

Статус кандидата дає Україні певні політичні переваги, а також сприятиме інтегруванню у європейські ринки: формуванню спільних енергетичних та цифрових ринків, подальшій лібералізації торгівлі, зближенню у митній та транспортній сферах тощо [4].

Разом із тим, це зумовлює необхідність прискорення процесу гармонізації вітчизняного права з європейським концептом. Такий процес почався після підписання угоди про асоціацію України з ЄС, а тепер має перейти у нову якість, яка полягає, зокрема, у досягненні більш повної «аксіологізації», ціннісного наповнення норм українського цивільного права.

Підґрунтям цьому є розуміння концепту та засад європейського права, європейських цінностей, інституцій, відображене у DCFR. Відповідно до такого розуміння базові цінності ЄС – це світоглядні принципи, зафіксовані в ст. 2 Договору про Європейський Союз: «Союз заснований на цінностях поваги людської гідності, свободи, демократії, рівності, правової держави і дотримання прав людини, включаючи права осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для держав-членів у рамках суспільства, що характеризується плюралізмом, недискримінацією, терпимістю, справедливістю, солідарністю і рівністю жінок і чоловіків» [5].

Аналіз «принципів приватного права ЄС», названих у DCFR, дає підстави для висновку, що фактично має місце визначення переліку цінностей права ЄС. Так поміж «базових» названі такі принципи, що мають забезпечити досягнення найбільш загальних цілей DCFR, як: свобода, безпека, справедливість та ефективність (з охопленням ними також принципів договірної лояльності, співробітництва тощо). Тобто, фактично йдеться про базові цінності приватного права.

Тому далі торкнемося основних питань розуміння категорій «цінності», «приватні права» та «інтереси» та їхньої взаємодії у контексті євроінтеграції.

У такому контексті виправданим є розуміння цінностей як джерел індивідуальної мотивації, що функціонально еквівалентні потребам, і визнаються реальними іманентними регуляторами діяльності. Цінність – це те, у чому людина має потребу, що необхідне для забезпечення її життєдіяльності». При цьому євроінтеграція, як процес політичний, спонукає розглядати цінності, «насамперед, як інтерес, мотив і стимул розвитку теорії і практики політичних відносин, норм і зразків політичної діяльності», бо вони «виконують функцію стимулювання до втілення уявлень у реальність: спрямовуючи індивідуальні та колективні дії, вони забезпечують граничні (останні) підстави для дії та діяльності» [6, с. 7-9].

Під таким кутом зору, стає очевидною необхідність врахування при визначенні та характеристиці приватного права аксіологічних елементів останнього, що має сприяти пом'якшенню колізій приватного та публічного інтересів приватних та публічних (суспільних) цінностей.

Враховуючи таке розуміння цінностей, як базової загальної цивілізаційної, політичної та правової категорії, розглянемо далі другий чинник визначення засад співжиття людей – «інтерес»».

«Інтерес людини, соціальної групи, нації є ключовою категорією, що позначає рушійну силу історії, внутрішню силу будь-якої політики. ... у суспільстві нічого не відбувається без людського інтересу: усе, що відбувається в суспільному житті, як погане, так і добре, – результат чийогось інтересу, наслідок чийоїсь вигоди» [7, с. 247]. Одним з важливих завдань демократичного суспільства є вирішення колізії між правами та інтересами приватної особи, з одного боку, і колективними інтересами, – з іншого. Метою є максимальний захист прав та інтересів приватної особи, але, разом із тим, із запобіганням зловживання цими правами.

Зауважимо, що при характеристиці поняття «інтерес» («цивільний інтерес») слід враховувати використання ЄСПЛ концепції «правомірного очікування», згідно якій дії або рішення органу публічної влади вважаються такими, що суперечать принципу верховенства права, не тільки у тих випадках, коли такими діями порушуються суб'єктивні права і процесуальні гарантії, прямо передбачені чинним законодавством, але й у тих випадках, коли такі дії не задовольняють правомірних очікувань осіб, стосовно яких вони вчиняються. Правомірне очікування виникає у тому випадку, коли внаслідок заяв чи обіцянок від імені органу публічної влади, або внаслідок усталеної практики в особи сформувалося розумне сподівання, що стосовно до неї орган публічної влади буде діяти саме так, а не інакше.

Розуміння інтересу, як «очікування», веде свій початок від часів римського права, де терміном «інтерес» позначалася різниця між бажаним і реальним (тим, що вже є): «Інтерес – це те, чого мені бракує, і те, що я міг набути» (Д.46.8.13). У такому сенсі поняття «інтерес» виступає категорією об'єктивною.

Однак з часом бачення сутності інтересу у цивілістиці змінилося і його почали розглядати як категорію, радше, суб'єктивну, ніж об'єктивну, що зближає це поняття з категорією «суб'єктивне право».

Таким чином «правомірні очікування» та «інтерес» опинилися у різній площині, тоді як «інтерес» та «суб'єктивне право» зазвичай розглядаються, як поняття одного порядку.

Оцінюючи особливості формування, реалізації та розбіжностей приватних і публічних інтересів, виходимо з того, що всю систему суб'єктивних прав із врахуванням інтересів їхніх носіїв можна розділити на публічні та приватні суб'єктивні права, а інтереси – на приватні та публічні.

Значення згаданої дихотомії інтересів зумовлене тим, що характер встановлення або набуття суб'єктивних прав, ступінь свободи дій і залежності від волевиявлення суб'єктів, шляхи та засоби захисту публічних та приватних суб'єктивних прав істотно відрізняються [8, с. 87-88]. У свою чергу, це впливає на обрання правових засобів залагодження колізії інтересів. У сфері публічних суб'єктивних прав у випадку колізії інтересів, їх залагодження відбувається, головним чином, шляхом застосування публічно-правових засобів уповноваженими на те органами державної влади та їх посадовими особами. У сфері приватних прав залагодження колізії інтересів може відбуватися за допомогою приватно-правових засобів, якими є правоможності, що входять до змісту суб'єктивного цивільного права, і які за їхньою сутністю правоможності є правами на власні дії, зокрема право на самозахист.

Список використаних джерел:

1. Мандіп Р. Компас цінностей. Уроки 101 країни про цілі, лідерство і життя / пер.з англ. Н. Валевської. Київ : Yakaboo Publishing, 2021. 368 с.
2. Маринович М. Егоїстичні цінності Заходу. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/chim-zavershatsya-dlya-ukrajini-tanci-zahodu-navkolo-agresora-putina-marinovich-50471729.html>
3. European Council conclusions on Ukraine, the membership applications of Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia, Western Balkans and external relations – June 23, 2022. URL: <https://leap.luiss.it/publication-research/publications/european-council-conclusions-on-ukraine-the-membership-applications-of-ukraine-the-republic-of-moldova-and-georgia-western-balkans-and-external-relations-23-june-2022%E0%BF%BC/>
4. Капустинська К. Офіційно: Україна стала кандидатом у члени Євросоюзу. URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/economics/analytics-and-forecasts/ofitsijno-ukraina-stala-kandidatom-u-chleni-evrosoyuzu.htm>
5. Шість базових європейських цінностей, які є одним із критеріїв вступу у ЄС. *АрміяInform*. 06.09.2021. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/09/06/shist-bazovyh-yevropejskyh-czinnostej-yaki-ye-odnym-iz-kryteriyiv-vstupu-u-yes/>
6. Суспільні цінності населення України в теоретичних і практичних вимірах / авт. колектив : М. І. Михальченко (керівник) та ін. Київ, 2013. 336 с.

7. Обушний М. І. Політологія : довідник / М. І. Обушний, А. А. Коваленко, О. І. Ткач ; за ред. М. І. Обушного. Київ : Довіра, 2004. 599 с.

8. Харитонов О. І. Адміністративно-правові відносини (проблеми теорії) : монографія. Одеса, 2004. 328 с.

Ключові слова: право, приватна особа, приватні права, цінності, інтереси, євроінтеграція.

Keywords: law, private person, private rights, values, interests, European integration.

Давидова Ірина Віталіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри цивільного права, доктор юридичних наук, професор*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ БЛОКЧЕЙН В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Блокчейн лише починає свій шлях як інструмент для реалізації важливих проєктів не тільки в бізнесі, а й у сфері державного управління. Дослідження закордонних аналітичних центрів щодо впровадження передових технологій свідчать, що блокчейн має потенціал застосування у таких сферах, як фінанси, державне управління, охорона здоров'я та інші.

Варто зазначити, що смарт-контракт може існувати виключно в цифровому середовищі. Широкого вжитку цей термін набув у 2010 році з ростом популярності криптовалют. Такі контракти записувалися у вигляді коду, зберігалися та дублювалися в системі, а їх виконання забезпечувала мережа комп'ютерів, що керує блокчейном. Смарт-контрактом є комп'ютерний протокол, створений для автоматичного виконання умов договору в цифровому середовищі. Він використовує розподілену книгу для зберігання інформації про контракт. За своєю сутністю смарт-контракти нагадують традиційні цивільно-правові договори, проте існують виключно в електронному вигляді та зберігаються всередині блокчейна, а не на папері. Завдяки своїй надійності смарт-контракти гарантують захист прав і інтересів користувачів.

Тож для забезпечення безпеки та конфіденційності інформації про пацієнтів і важливі клінічні дані доцільним є використання смарт-контрактів. Їх можна реалізувати на базі консорціумного блокчейну, призначеного для аналізу та обміну медичною інформацією. Смарт-контракти дозволяють зберігати дані в незмінному вигляді, забезпечуючи надійне та прозоре зберігання медичних записів. Крім того, така інформація може автоматично передаватися до страхової компанії, що спрощує процес розгляду страхових випадків і прискорює прийняття рішень. Дані про стан здоров'я пацієнтів повинні бути зашифровані й захищені за допомогою спеціального ключа, що підвищує їхню безпеку. Інформацію про надання медичних послуг також